

van liefde **Zusters**

nr 92

Informatieblad april 2025

UITGAVE VAN DE NEDERLANDSE PROVINCIE

Zie je geen
engel? Kijk je
wel goed?

pag. 13

Driemaal 100

pag. 03

Dag provincie, halo regio

pag. 10

Heel anders en toch herkenbaar

pag. 16

van liefde Zusters

Voorwoord	2
Driemaal 100	3
De pen is voor... Helga Priemus	6
Muzikale herinnering aan zusters in Zwolle	8
Dag provincie, hallo regio	10
Zie je geen engelen? Kijk je wel goed?	13
Heel anders en toch herkenbaar	16
Ons charisma: Monique van Strien-van Milaan	18
Overweging: Over de grenzen	20

Het 92e nummer van het blad Zusters ligt voor u. Een maand later dan gepland. Gelukkig was daar ruimte voor, nu we van vier naar drie nummers per jaar zijn gegaan. Maar er was ook een engel, die de ruimte daarvoor gáf.

Er kwamen veel engelen op mijn pad, dat de eerste maanden van dit jaar erg kronkelig verliep. Daarom in dit nummer een artikel over engelen en de oproep aan iedereen die het leest om zelf ook eens goed te kijken. Zie je geen engelen? Kijk je dan wel goed?

Engelen

Zuster Heleen ziet ze overal, vertelde ze en zij niet alleen.

Als ik de vraag eerlijk voor mezelf beantwoord: ik ook. Dokters zijn soms engelen, kinderen, misschien zelfs de hond – zou dat kunnen?

Vriendinnen, een buurvrouw en u – zusters. Voor mij in elk geval wel en ik durf te stellen dat u voor veel medewerkers een engel bent. U was het ook voor een jongen die lang geleden van een zuster typeles kreeg in Zwolle en daar nu een lied over schreef. U was het vast en zeker voor veel jongeren die destijds op de St. Jozefmavo les van u kregen. U was het zeker tijdens het Transitiekapittel voor elkaar met zoveel mooie woorden en wensen. Kijk nog maar eens goed, ze zijn er elke dag. Engelen.

Heleen

Driemaal 100

Dat we met z'n allen gemiddeld steeds ouder worden is bekend. In Nederland worden mannen momenteel gemiddeld 79, vrouwen 82,5 jaar. De gemiddelde leeftijd van de 64 Zusters van Liefde die in Tilburg wonen, ligt daar ver boven. Die is namelijk 90,8. En dat gemiddelde wordt hooggehouden door maar liefst drie zusters die dit jaar de 100-jarige leeftijd bereiken! Driemaal 100. We praten met zr. Jeanette Spoor, zr. Francisca Janssens en zr. Anna Grent.

Een schoolmens

"Nee hoor," zegt zr. Jeanette heel beslist, als we haar proberen uit te leggen dat ze in april 100 jaar wordt. "Nee hoor," en ze schudt haar hoofd nog eens. Ze is het er niet mee eens. Op de vraag wanneer ze dan is geboren, lijkt geen antwoord te komen. Sinds kort is ze behoorlijk in de war, laten mantelzorgers Julia en Tessy weten en vraagt ze steeds 'wanneer ze weer naar school gaat'. Niet als leerling wel te verstaan, maar als juf. Haar hele werkende leven is zr. Jeanette namelijk hoofdleidster in het kleuteronderwijs geweest. Ze heeft gewerkt in Venlo, Tilburg, Eindhoven, Roermond, Geffen en Zwolle. "Over Zwolle vertelde ze eens een mooie anekdote", zo verhaalt mantelzorger Jessy. "De kinderen in Zwolle

kenden daar toen geen Carnaval. Nou, dat moest je tegen zr. Jeanette niet zeggen. Ze schreef blijkbaar direct een carnavalslied en heeft de hele school aan het hossen gekregen." Dat ze indruk gemaakt heeft als kleuterleidster blijkt wel uit het feit dat er af en toe oud-leerlingen hier in Tilburg bij haar op bezoek komen.

Houdt zr. Jeanette nog steeds van Carnaval? Een grote glimlach verschijnt en de handen gaan in de lucht. Ja dus. Ze houdt van Carnaval. En volgens mantelzorger Julia houdt ze ook erg van planten. "Bij haar verhuizing hier naar het verpleeghuis telde ik er 49. En als iemand een plantje wegdeed, dan redde zij dat altijd. Ze houdt ook veel van Maria, maar het meest houdt ze van mensen." Haar mantelzorgers omschrijven

“Ze houdt ook veel van Maria, maar het meest houdt ze van mensen.”

ZUSTER JEANETTE

haar als complimenteaus, vol humor, vriendelijk en liefdevol. Dan ineens zegt zr. Jeanette: “Ik ben een echt schoolmens. En ik ben van ’25.” Dus het klopt dat u 100 wordt? “Dat hoop ik”, lacht ze. Dan is het tijd voor het middageten. Zr. Jeanette loopt met haar rollator naar de huiskamer. Ze loopt nog verbazingwekkend goed. “Ja,” beaamt Julia, “ik zei een keer tegen haar dat ze nog zo goed kon lopen. En weet je wat ze antwoordde?” “Dat komt omdat ik dankbaar loop.”

*Zuster Jeanette Spoor,
binnenkort 100 jaar.*

Voltooid

Zuster Francisca heeft haar dag niet helemaal. Ze woont op afdeling Anemoon, ook in het verpleeghuis van de Zusters van Liefde aan de Oude Dijk in Tilburg. Ze wil niet op de foto, vandaar dat haar portret op deze pagina ontbreekt. “Ze heeft wel humor hoor,” vertelt Jessy die ook mantelzorger voor zr. Francisca is. “Ze kan raak uit de hoek komen.” Ook zr. Francisca heeft haar leven behalve aan de congregatie ook aan het kleuteronderwijs gewijd. Dat werk deed ze met hart en ziel. Op haar kamer liggen nog zogenaamde toverboekjes die ze destijds met de kinderen maakte. Zr. Francisca wist als klein kind blijkbaar al dat ze kleuter-leidster wilde worden. Van 1944 tot 1983 was ze dat, op talloze locaties van de congregatie. In Tilburg, waar ze geboren is, St. Michielsgestel, Wijk bij Duurstede, Oosterbeek, Arnhem, Venlo, Beuningen en Made. Na haar pensioen in ’83 is ze weer in Tilburg komen wonen. Ze was altijd begaan met de medemens en ging op haar fiets overal naar toe waar ze kon helpen. Peerke Donders, St. Jozef en de Heilige Antonius nemen bij zr. Francisca een speciaal plekje in. Ze is intussen 83 jaar Zuster van Liefde en in mei wordt ze 100. Als we dat ter sprake brengen, dan laat ze even duidelijk weten ‘dat ze haar aan de hemelpoort blijkbaar nog niet willen’. Haar leven is voltooid, zo geeft ze aan. Ook voor haar staat nu de middagmaaltijd klaar, te beginnen met een heerlijk soepje.

*Zuster Francisca Janssens,
binnenkort 100 jaar.*

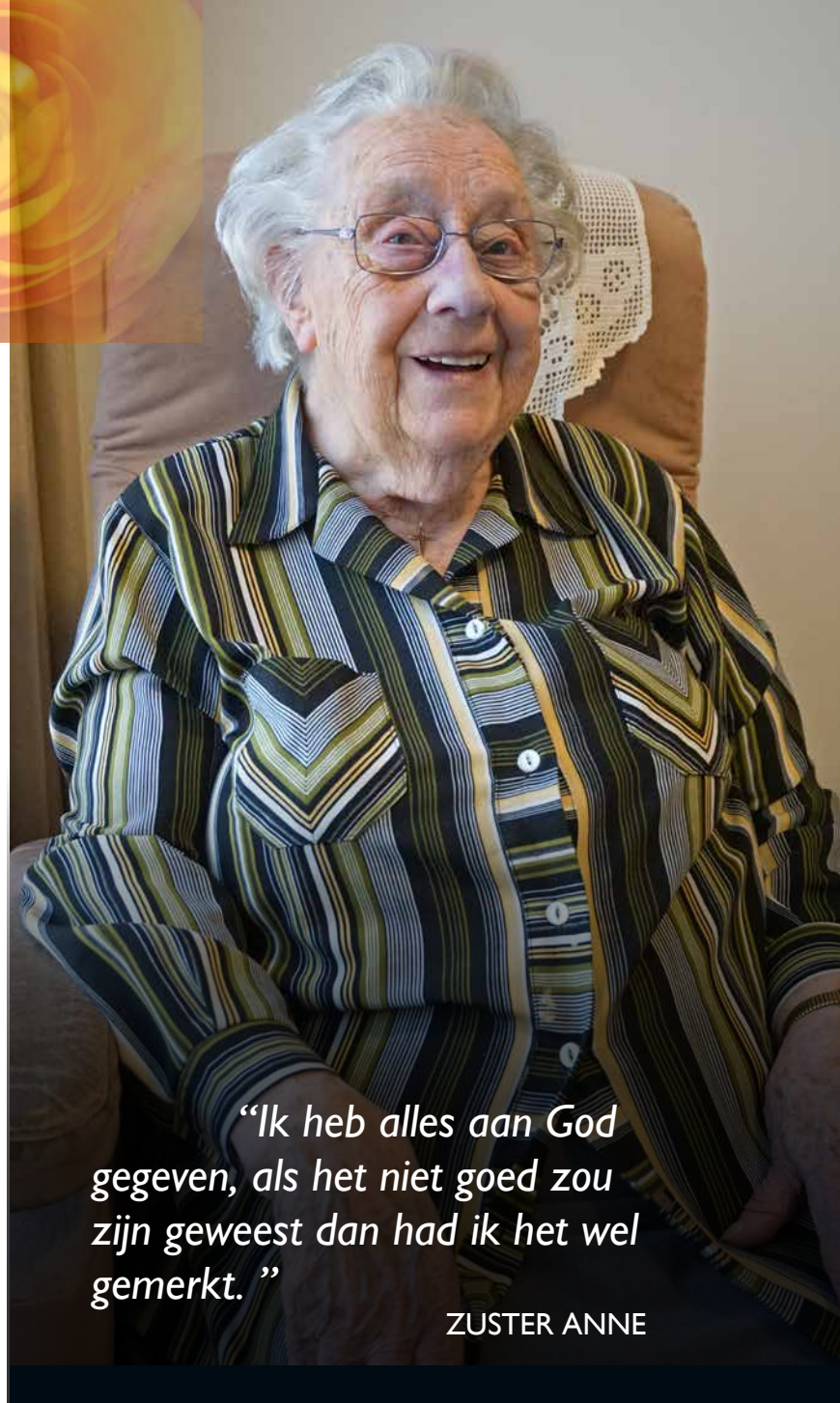
Vandaag nog niet

Zuster Anna Grent zou je de jongste van het drietal kunnen noemen. Zij wordt in december van dit jaar 100. “Er kan nog van

alles gebeuren, maar als ik 3 december haal dan is het feest,” lacht ze, “en als ik in de kist lig, dan is dat maar zo.” Hier komt haar West-Friese aard naar boven; recht voor z’n raap, duidelijk zijn en geen flauwekul. In een dorpje onder Hoorn is ze 99 jaar geleden geboren, als jongste in een gezin met zeven kinderen. De oudste broer werd priester en drie dochters zijn in het klooster gegaan, bij deze congregatie. “Ik weet nog dat de meester op de lagere school vroeg wat je later wilde worden. Alle meisjes in de klas zeiden moeder. Ik zei zuster,” aldus zr. Anne. Ze voegde de daad bij het woord en ging in 1946, samen met haar zus Bep, naar Tilburg. “Bep wilde ook al lang, maar durfde geen toestemming aan vader te vragen.

Toen ik dat wel deed – en kreeg – durfde zij het ook,” vertelt zr. Anne. Zuster Anne heeft de verpleegstersopleiding gedaan en ging werken in het Antoniusziekenhuis in Utrecht. Toen maakte ze een bijzondere keuze. De gevangenis in Vught zocht een verpleegkundige en dat sprak haar aan. Zuster Anne ging er aan het werk en vertrok enkele jaren later naar jeugdgevangenis De Sprang in Den Haag, waar ze werkte met jongeren tussen de 17 en 21 jaar. ‘Mijn jongens’, noemt ze hen. “Er waren goeie bij hoor, als ze huilden dan hilde ik mee.” “Tante Anne was destijds meen ik de eerste zuster die in een gevangenis ging werken”, aldus nicht Tineke uit Leeuwarden die bij zr. Anne op bezoek is. “En ze is in die jeugdgevangenis ook lang pastoraal werker geweest.” Zuster Anne is goedlachs en een mensenmens. “Ik kan ook wel eens kattig zijn hoor, maar ik kan met iedereen goed overweg.” Mantelzorger Pramoon bevestigt dat. “We maken veel grapjes samen, ze ziet er graag goed uit en is nieuwsgierig. “Ja, ik ben toch een vrouw hè,” verklaart zr. Anne. Ze gaat lunchen met haar nicht en daarna een flinke middagdut

“Ik heb alles aan God gegeven, als het niet goed zou zijn geweest dan had ik het wel gemerkt.”

ZUSTER ANNE

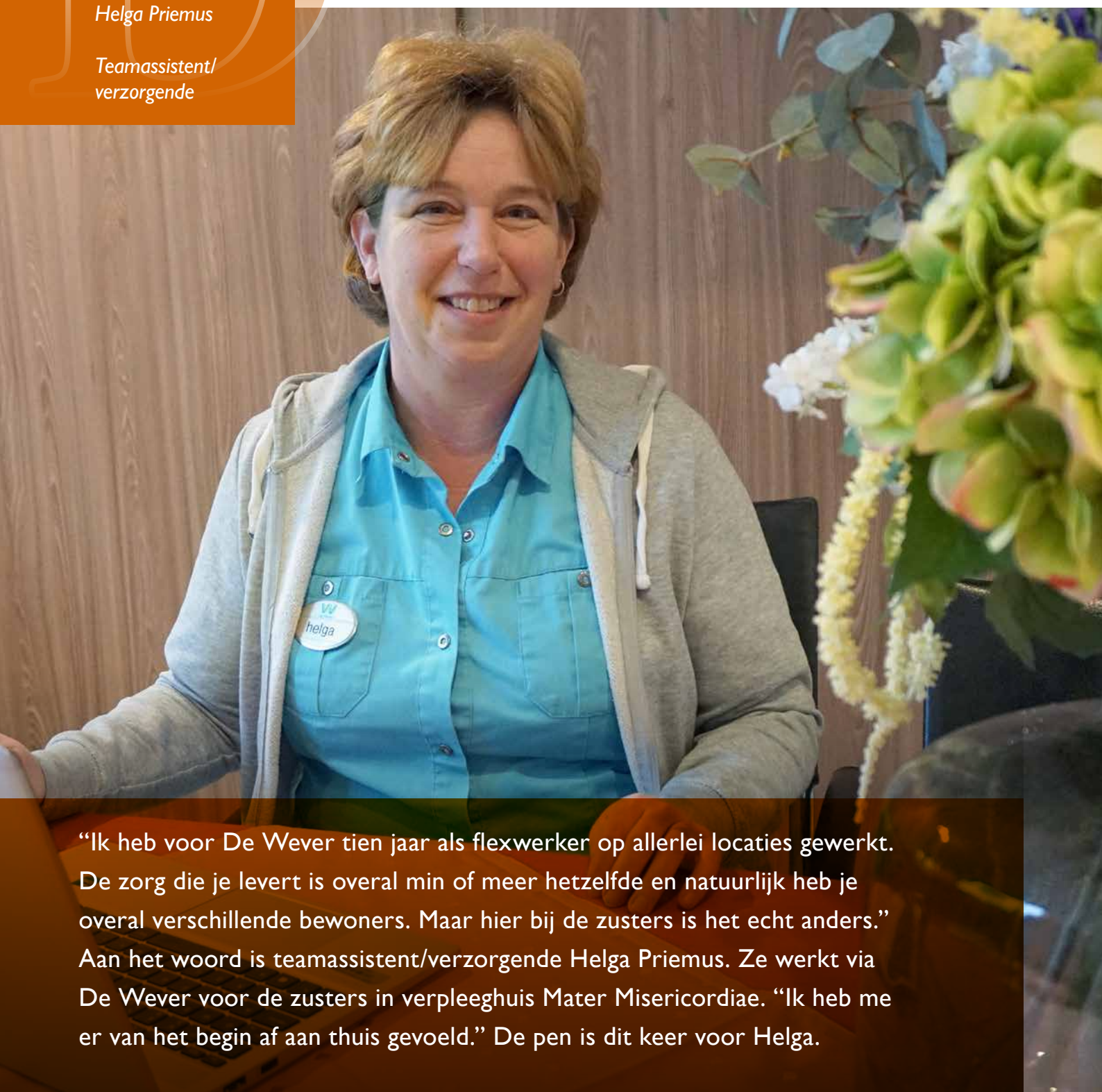
doen. Want ze is louf. Dat vraagt om een verklaring en die komt er: het blijkt West-Fries te zijn voor moe. Even nog terug naar de 100 jaar. “Mijn moeder zou ervan opkijken,” vertelt ze, “die werd maar 56 jaar. Tja, je hebt het zelf niet in de hand. Ik heb alles aan God gegeven, als het niet goed zou zijn geweest dan had ik het wel gemerkt. Maar het oordeel komt nog. Intussen probeer ik elke dag blij te zijn.” Mantelzorger Pramoon verklaart: “Als ik haar ’s avonds in bed help, dan zegt ze ‘vanavond niet hè?’”

*Zuster Anne Grent,
in december 100 jaar.*

DE PEN IS VOOR ...

Helga Priemus

Teamassistent/
verzorgende

“Ik heb voor De Wever tien jaar als flexwerker op allerlei locaties gewerkt. De zorg die je levert is overal min of meer hetzelfde en natuurlijk heb je overal verschillende bewoners. Maar hier bij de zusters is het echt anders.” Aan het woord is teamassistent/verzorgende Helga Priemus. Ze werkt via De Wever voor de zusters in verpleeghuis Mater Misericordiae. “Ik heb me er van het begin af aan thuis gevoeld.” De pen is dit keer voor Helga.

“Ik ben begonnen in het thuiszorgteam bij de zusters in wat toen de oudbouw was. Vanaf dag één dat ik daar de oude trap opliep, vond ik het er fijn. Je voelde je in het gebouw welkom. Je liep daar echt in een klooster rond.

Kort daarna verhuisden we naar de nieuwbouw, waar de zusters zeker aan hebben moeten wennen. Het zijn mooie appartementen, maar het heeft niet veel meer weg van een klooster.”

Anders

Helga vertelt: “De zusters hebben vaak een heel ander leven gehad dan andere ouderen. Ik hou van de verhalen die de zusters vertellen, over hun werk in het buitenland of over hun werk als verpleegkundige destijds in Nederland bijvoorbeeld. De zusters hebben toch maar mooi aan de wieg gestaan van het werk dat wij nu doen. Als ik daar stil bij sta ben ik dankbaar dat ik voor hen mag werken. Ik merk ook verschil tussen zusters en andere ouderen in hun houding. Zusters hebben een duidelijke eigen mening maar accepteren ook wat het is. Ze aanvaarden de omstandigheden en doen het ermee. Daar kunnen we nog iets van leren, vind ik. Net als van hun discipline en de structuur die ze in hun leven hebben. Mijn collega’s en ik gaan daarover wel eens met ze in gesprek. Dan hoor je stevast dat ze zich daar goed bij voelen. Ik ben er zelf inmiddels van overtuigd dat die structuur mede bijdraagt aan het bereiken van een hoge leeftijd.” Helga denkt even na. “De zusters,” vervolgt ze dan, “hebben allemaal iets waardoor ik de relatie met hen als persoonlijker ervaar dan met bewoners van een willekeurig verzorgingshuis. Misschien omdat ze zelf geen gezin hebben en daardoor minder zorg en bezoek van buitenaf hebben. Het is hier persoonlijker, intiemer, knus.”

Realistisch

“Veel zusters die nu in het verpleeghuis wonen ken ik al vanuit de tijd dat ik thuiszorg bij hen verleende. Maar ik begin nu te merken dat er zusters in het verpleeghuis komen die altijd zelfstandig gewoond hebben en die ik amper ken. Dat is nieuw. Dat wijst je met je neus op de feiten, namelijk dat de voltooiing gaande is. Het is enerzijds verdrietig om je te realiseren dat dit alles eindig is. Anderzijds is het mooi en interessant om mee te maken. Hoe gaat het lopen als er veel minder zusters zijn, hoe begeleid je de zusters die er nog wel zijn? Voor hen is de impact ook groot. We praten erover met de zusters in het verpleeghuis met wie dat nog kan. Dan hoor en zie ik die houding weer terug van dat ze met vertrouwen accepteren wat het leven brengt.”

Genieten

“De zusters hier in het verpleeghuis genieten op hun manier. Het is misschien niet groots allemaal, maar het zijn de kleine dingen die een dag mooi maken. Ze houden van muziek en van het gezamenlijke eetmoment. We dekken de tafel mooi, een glaasje wijn voor wie wil; daar genieten ze van.” En dan verklapt Helga het grote geheim, dat waar de zusters het meeste van genieten:... Bingo! “Dat verwacht niemand”, lacht Helga, “maar ze vinden het heel leuk om een spelletje bingo te spelen. Ook de onderlinge verbondenheid is nog groot. Het wordt minder, omdat ze het door hun leeftijd of gezondheid niet meer kunnen opbrengen. Maar toch voel je dat ze veel met elkaar gemeen hebben en hebben meegemaakt. De drie zusters van een andere congregatie die hier wonen horen er net zo goed bij; ze herkennen elkaars manier van leven.”

“De zusters zijn ruimdenkende vrouwen, die naar mijn idee niet snel oordelen en veroordelen”

Dankbaar

“De zusters zijn ruimdenkende vrouwen, die naar mijn idee niet snel oordelen en veroordelen. Zo gaan ze ook om met ons, het zorgpersoneel, en dat maakt het wederzijds respect groot. Belangstellend zijn ze ook. Ze informeren bijvoorbeeld altijd naar je kinderen. Ik kan als verzorgende bij wijze van spreken overal werken. Er is overal een tekort. Maar werken met zusters? Dat is uniek en ga ik nergens anders meer meemaken. Dat vind ik zó mooi, ik ben dankbaar dat ik daar deel van mag uitmaken.”

Foto uit 1917: www.indebuurt/zwolle.nl

Muzikale herinnering aan zusters in Zwolle

De Zusters van Liefde waren ooit in bijna 100 plaatsen in Nederland aan het werk in de zorg, het onderwijs en in welzijn. Ze vormden lange tijd in al die plaatsen een vertrouwd beeld in het dagelijks leven van de inwoners. Op veel plaatsen herinnert men zich de aanwezigheid van de zusters en hun betekenis voor stad of dorp nog: in de vorm van een plaquette op een voormalige kloostermuur, een beeld in een park of een bewaard gebleven klok van een kloosterkapel. Natuurlijk ook in persoonlijke herinneringen en verhalen. In Zwolle, waar de Zusters van Liefde in 1844 neerstreken en lange tijd een groot klooster hadden, is het anders aangepakt. Geen plaquette of kunstwerk in deze stad maar een lied. Sisters of Love.

De tekstdschrijver vertelt.

Typeles

“Als jongen van 13, 14 jaar werd ik door mijn moeder naar twee buitenschoolse activiteiten gestuurd: typeles en dansles,” vertelt Ben Vulkers, de tekstdschrijver van het lied Sisters of Love en basgitarist van de band The Quiet Room uit Zwolle. “Dansles vond ik vreselijk, maar typeles vond ik zowaar leuk. De les werd gegeven door zr. Bernardine Horstink, in het klooster van de Zusters van Liefde. De aanblik van de grote kloostergevel, het binnenplein waar ik elke donderdagavond mijn fiets parkeerde, de gangen naar het leslokaal en de lessen van zr. Bernardine zijn herinneringen die ik koester. Tegenover het klooster was een druk busstation, waar de bussen af en aan reden. Ik weet nog goed dat ik tussen het remmen en starten van die zware dieselbussen door, het gezang vanuit de kloosterkapel kon horen. Zuster Bernardine gaf grondig les, ik heb mijn hele leven plezier gehad van het tienvingerig typen dat ik van haar heb geleerd. Eigenlijk moest je blind typen, maar daar smokkelde ik mee. Toch was ik een snelle leerling en had ik vaak wat tijd in de les over. Dan mocht ik voor zr. Bernardine recepten uittypen, en limericks - daar hield ze van.”

Ontroering

Op enig moment ging het klooster helaas onder de slopershamer. Er kwam een bioscoop

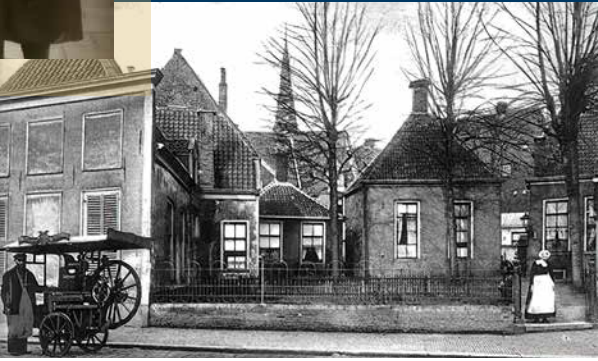
Zusters in Zwolle (bron: Zwolle in beeld)

Toen de eerste Zusters van Liefde in 1844 van Tilburg naar Zwolle kwamen, namen zij hun intrek in een pastorie. In 1846 wisten de zusters brouwerij/branderij De Windhond aan het Gasthuisplein te bemachtigen. Een grondige verbouwing maakte het pand geschikt voor de plannen van de zusters; ziekenzorg voor katholieke Zwollenaren. Dit was het begin van het klooster

dat door voortdurende aankoop van nieuwe panden groter en groter werd. De ziekenzorg duurde bijna een halve eeuw, tot 1896. Toen opende een nieuwbouwziekenhuis en werd de ziekenverzorging daarnaar overgeplaatst.

De Zusters van Liefde staken hun tijd en energie vanaf dat moment vooral in onderwijs. Het Gasthuisplein stond behalve om het klooster ook bekend om zijn drukke busstation; het start- en overstapstation voor Zwolle en de regio.

Foto: www.zwolleinbeeld.nl

voor in de plaats. “Dat ging me aan het hart,” vertelt Ben, “ik had het gevoel dat het altaar werd ingeruild voor het ‘altaar van het witte doek’. Van glorie naar glitter. Dat gevoel en de fijne herinneringen aan de typeles van zr. Bernardine hebben me aangezet tot het schrijven van een liedtekst waarin het klooster en de typeles van de Zusters van Liefde voorkomen. Die tekst gaf ik aan mede-bandlid René van den Belt die de tekst op muziek ging zetten. Al vrij snel kwam hij met het resultaat en, dat mag je best weten, daar was ik zó door ontroerd. Dat iemand mijn gevoel, mijn emotie bij die herinnering zó goed kon vertalen in muziek... het was treffend, raakte precies de juiste snaar. Natuurlijk moet er dan altijd nog veel fijngeslepen worden aan zowel tekst als muziek, maar het resultaat is dat het nummer Sister of love, vol weemoed en melancholie, op ons nieuwe album prijkt.”

Sisters of Love

“Het album verschijnt waarschijnlijk in juni dit jaar. Er staan 12 nummers op. In alle nummers speelt het leven, het bestaan een rol. Soms de harde kant, soms de zachte kant, altijd emotie en gevoel, altijd puur,” aldus Ben. In dezelfde jaren als van de typeles, zeurde hij naar eigen zeggen zijn vaders’ oren van het hoofd om een gitaar. Die kwam er en Ben dacht dat hij zichzelf dat wel even kon leren.

Maar zo eenvoudig bleek het niet. Jaren later kwam hij in een band terecht waar hij zijn spel op de basgitaar wel helemaal kon ontwikkelen. Hij maakt er nog steeds deel van uit. Het genre van de vijfokkoppige band laat zich het beste omschrijven als ‘Americana’, een Amerikaanse muziekstijl die een mix is van blues, country en folk. “En wij voegen er graag wat eigenzinnigheid in de vorm van rock aan toe,” aldus Ben. Het repertoire van de band bestaat uit zelfgeschreven songs met sterke melodieën. Muziek die niet alleen voortkomt uit traditie maar ook uit persoonlijke ervaringen, zo staat op de website van The Quiet Room te lezen. Herinneringen dit keer aan de Zusters van Liefde, aan het klooster, aan het zingen in de kapel en aan de typeles van zr. Bernardine Horstink die in 2022 is overleden en dus bijna 100 jaar geworden is.

Wilt u het lied Sisters of Love beluisteren?

Dat kan op onze website www.zustersvanliefdetilburg.nl. Daar staat ook de volledige liedtekst. Met dank aan Mirjam Maas (zang, gitaar), René van den Belt (zang, gitaar), toetsenist Jan Kees Visscher, bassist Ben Vulkers en drummer Fred Bakker.

Dag provincie, hallo regio

Medio februari was het zover: dag provincie, hallo regio. Na 63 jaar werd afscheid genomen van de Nederlandse provincie van de congregatie, om - ingegeven door de fase van voltooiing waarin zij zich bevindt - verder te gaan in de vorm van een regio. Afscheid nemen van de provincie betekende ook afscheid nemen van het provinciaal bestuur en het kiezen en verwelkomen van een nieuw regionaal bestuur. "Het is allemaal niet nieuw, maar het is wel anders," zo verwoordt zr. Mariëtte Kinker het. Samen met de zusters Paulien Mul en Mel Heuver vormt ze wederom voor de komende vier jaren het bestuur van de Nederlandse zusters. Het regionale bestuur wel te verstaan.

Verandering

Een vergissing ligt voor de hand natuurlijk, na vier jaar provinciale overste te zijn geweest en nu regionale. "Het eerste document dat ik moest ondertekenen ging al mis," lacht zr. Mariëtte. "Ik ben zó gewend om onder mijn naam provinciale overste te schrijven. Gelukkig kon het document opnieuw uitgeprint worden. Sindsdien is het niet meer voorgekomen hoor."

Ook zr. Mel en zr. Paulien hebben nog weleens ergens provinciaal zien staan in plaats van regionaal. Het is even wennen, net als een nieuw jaartal na Oud & Nieuw. "Verder heb ik niet het gevoel dat er nu zoveel gewijzigd is," zegt zr. Mel. En ook dat beamen de andere bestuursleden. "Het is niet nieuw natuurlijk, in feite gaan we door. Het verschil is, en dat is wel een groot verschil, dat we vier jaar geleden voor het eerst samen een bestuur vormden. Dit keer zijn we al op elkaar ingespeeld."

Zelf doen

Het provinciaal kapittel van vier jaar geleden zou het allerlaatste zijn. Met een laatste provinciaal bestuur als gevolg, dat voor een laatste keer uit gekozen zusters zou bestaan. Nu, vier jaar later, is de situatie anders. Er heeft een transitiekapittel plaatsgevonden en er is voor de komende vier jaar toch nog een gekozen zusterbestuur. Hoe dat zo? Wat is er in de tussentijd veranderd? Zuster Mariëtte neemt het woord. "Gaandeweg voelden we steeds meer dat we er nog niet aan toe waren om het bestuur over te dragen. We hadden België en Engeland als voorbeeld gezien; ook zij leven in de fase van voltooiing en werden regio onder het generaal bestuur. Maar in die landen is sprake van nog geen 15 zusters. Wij vormen nog steeds een grote groep van 64 zusters, van wie een flink aantal nog vitaal is. We beseften steeds meer dat het

voor iedereen beter zou zijn als we zelf nog aan het roer van de voltooiing konden staan. Toen het generaal bestuur met ons in gesprek ging over het omvormen van onze provincie naar een regio, konden we niet anders dan een variant voorstellen.”

Kogel door de kerk

Judith de Raat, bestuurssecretaris, vult aan: “Je moet doen wat bij je past en wat past bij de levensfase waar je in zit. Bovendien, de Nederlandse zusters zijn in 1832 in Tilburg op unieke wijze begonnen en het zou mooi zijn als de beëindiging even uniek is. We hopen dat we daar zelf op passende wijze vorm aan kunnen geven. We zijn te rade gegaan bij de KNR (Konferentie Nederlandse Religieuzen) en hebben getoetst hoe zij tegenover ons voornemen stonden om toch nog met een gekozen zusterbestuur door te gaan. Ook zij vonden dat er nog voldoende bekwame en bestuurskrachtige zusters zijn om de komende jaren zelf te blijven besturen. Blijf doen wat je nog kunt doen, was het standpunt. Daar staan wij, en het generaal bestuur gelukkig ook, achter. Dat is in lijn met het principe van subsidiariteit: wat op een lager niveau gedaan kan worden, hoeft niet door een hoger niveau opgepakt te worden.”

Zuster Mel vervolgt: “Natuurlijk was het wennen voor het generaal bestuur, dat wij wilden afwijken van de gebruikelijke stappen. Zij hadden daar tijd voor nodig. Maar na een aantal gesprekken waren ze heel begripvol en stonden ze open voor ons initiatief. We hebben veel medewerking en een goede samenwerking gehad. Formeel mocht het geen provinciaal kapittel meer heten, dat lag vast in de besluiten van het vorige kapittel. Er moest een andere naam bedacht worden.” Het voltallige bestuur en Judith schieten in de lach. “Die hadden we meteen. Een unieke naam, voor een uniek kapittel.”

Transitiekapittel

Het werd een transitiekapittel, gehouden op 17, 18 en 19 februari. Enig en uniek in Nederland. Een creatief staaltje ‘omdenken’, een vorm tussen provinciaal en regionaal, die het mogelijk heeft gemaakt dat er nu toch voor de komende vier jaren een regionaal bestuur is gekozen dat uit zusters bestaat. Een kapittel ook waarmee een punt gezet werd achter 63 jaar provincie. “De oprichting van de provincie in 1961 vond ik indrukwekkender dan nu deze overgang naar regio,” aldus zr. Mel. Zuster Paulien vervolgt: “Ik ken het niet anders dan als provincie, ik ben in 1963 ingetreden. Afscheid van de provincie doet me niet zoveel. Ik werd wel vrolijk van de slogan Dag provincie, hallo regio en van het idee de kapittelleden en ondersteuners een cadeaubon van 63 euro te geven, om deze mijlpaal te markeren.” Zuster Mariëtte geeft aan dat ze het toch een echte stap vindt. “Het regio-zijn betekent namelijk een nadrukkelijker lijn met het generaal bestuur. Dat moet ook, we naderen onze voltooiing. Het is niet nieuw, maar wel anders.”

Accenten

“De komende vier jaren zullen volledig in het teken van voltooiing staan,” aldus zr. Paulien. “Dat is het overkoepelende thema. Het is een paraplubegrip, voltooiing. Alles valt daar natuurlijk onder en grijpt in elkaar. Ieder besluit dat je neemt, heeft ergens anders weer consequenties.” Zuster Mariëtte vervolgt: “Binnen de voltooiing ligt voor mij het accent op de zorg voor onze 64 zusters. Die staat voorop. Het steeds kleiner worden van onze groep maakt dat best een ingewikkeld vraagstuk. Je wordt in het dagelijks leven continu met verandering geconfronteerd. Nabijheid is dan heel belangrijk. Hoe blijven we in gesprek, hoe zorgen we ervoor dat alle

zusters ervaren dat ze erbij horen, dat ze mee mogen doen. Hoe we dat goed kunnen waarborgen weten we nog niet precies, maar het is een van de belangrijkste dingen die we in deze periode willen waarmaken.”

“Samen zijn,” zo vertelt zr. Mel, “tilt je uit boven de dagelijkse strubbelingen van het ouder worden. De viering van Internationale Vrouwendag in de tuinkamer was een mooi voorbeeld, er waren zoveel zusters die van dat samenzijn genoten. Ze vertelden me dat ze juist dan het gevoel hebben erbij te horen. Samen een gemeenschap vormen is natuurlijk de kern van ons bestaan. Hoe ouder je wordt, hoe minder dat mogelijk en voelbaar lijkt. Je moet heel veel loslaten, individueel en als collectief.” “Voelen dat je erbij hoort, dat geldt voor alle zusters in West, Zuid én het verpleeghuis. Daar ligt onze eerste taak. Als het niet goed gaat met de mensen, dan kun je ook niet goed voltooien,” aldus zr. Mariëtte.

Stijl

“Als je het zo goed mogelijk probeert te doen voor iedereen, dan moet je ook wel eens keuzes maken die goed zijn voor het collectief, maar die soms minder ideaal zijn voor een individu” zegt zr. Mariëtte over de stijl van besturen. “De zusters worden ouder, hebben minder energie. Dat geldt voor ons als bestuursleden natuurlijk ook. Het gaat denk ik meer van ons vragen.” Zuster Mel: “We zijn allemaal met ons laatste stukje bezig, je hoopt dat er elke dag nog wat vreugde is, dat het laatste stuk goed mag gaan. We kunnen luisteren, maar niet altijd alles voor iedereen regelen natuurlijk. Gelukkig hebben we een netwerk van contactpersonen, mantelzorgers, pastores, vrijwilligers en allerlei hulptroepen; zij kijken allemaal in dezelfde richting en zorgen goed voor het grote geheel.”

Zuster Paulien benoemt dat er ook zakelijke beslissingen genomen zullen moeten worden. “Dat is de realiteit. Over allerlei zaken zullen de komende vier jaren beslissingen genomen moeten worden. Zaken die de zusters betreffen natuurlijk, maar ook beslissingen over de inzet van personeel en mantelzorgers. Ook de werkorganisatie bouwt langzaam af. Wat kun je nog waarmaken en wat is realistisch? Dat is geen kwestie van gunnen, maar we zullen grenzen moeten aangeven.”

Vier jaar verder

Vier jaar verder kijken, is lang op deze leeftijd. Maar we proberen het. “Ik weet niet of ik er dan nog ben,” lacht zr. Paulien,” en dat geldt voor iedereen aan tafel. Ik wens al mijn medezusters gezondheid, dat we goed met elkaar overweg kunnen en eensgezind de nodige beslissingen kunnen nemen. Nabijheid is voor mij de kern.” Zuster Mel hoopt dat ze over vier jaar zicht heeft op de herbestemming van het kloosterdeel dat nu nog eigendom is van de zusters. “Het zou me echt een gerust gevoel geven als ik weet dat deze locatie een bestemming krijgt waarin ons charisma doorklinkt. En ik hoop natuurlijk dat we elkaar als team ondersteunen, vertrouwen en ons werk toch ook elke dag met plezier kunnen doen.” Zuster Mariëtte hoopt over vier jaar zelf ook nog deel uit te maken van de kleine gemeenschap die er dan nog zal zijn. “Ik hoop dat we gezond genoeg blijven om onze taak te realiseren. Dat we goed samenwerken, elkaar het beste gunnen en dat er vreugde van uitgaat. Dat alle zusters zich Zuster van Liefde mogen blijven voelen, dat is wat ons bindt.”

Engelen heb je in soorten en maten. Liever gezegd: de verbeelding van engelen is er in allerlei soorten en maten. Vleugels, lichtgevende gewaden, vlammende zwaarden... In het dagelijks leven zien ze er echter meestal heel gewoon uit; een gewone vrouw of man, die precies op het juiste moment iets doet of zegt wat diep raakt, wat licht brengt en aanzet tot verandering. Vaak zijn ze er zich niet eens van bewust, dat ze zo'n impact hebben. Wie weet bent u ook al eens een engel voor een ander geweest! Was u zonder het te weten een boodschapper.

Zie je geen engelen? Kijk je wel goed?

Rol en verbeelding

In het algemeen kun je zeggen dat hoe groter en onbegrijpelijker God of het absolute wordt voorgesteld, hoe groter de behoefte is aan boodschappers. Zij geven het goddelijke een gestalte en maken het verhaal werkbaar. In de Griekse en Romeinse mythologieën zijn er zoveel goden met menselijke eigenschappen, dat er geen engelen nodig zijn – behalve dan de befaamde Cupido, een mollig gevleugeld ventje dat pijlen afschiet om mensenharten in vuur en vlam te zetten.

In de joods-christelijke traditie is een hele ontwikkeling te zien als het gaat over de rol en de verbeelding van engelen. In de oudste verhalen van het oude testament is de band van mens en God direct: de hoofdrolspelers spreken met hem, ontmoeten hem in

Deze tekst is een bewerking van een artikel van Arjan Broers dat eerder verscheen in het blad Klooster! Arjan is journalist, pastor, programmamaker en coach. Hij schreef o.a. het boek Een dwaas bestaan, het leven van 'broodpater' Gerrit Poels uit Tilburg en de biografie Wees niet bang over bisschop Muskens.

De citaten over ontmoetingen met engelen zijn anoniem maar allemaal van Zusters van Liefde uit Tilburg en medewerkers.

dromen of in een brandend braambos. De engelen die er zijn, hebben verschillende taken. Ze brengen opdrachten over, kondigen gebeurtenissen aan, beschermen gelovigen, straffen tegenstanders en voeren Gods oordeel uit. Velen van hen, zoals de drie mannen die bij Abraham in zijn tent op bezoek kwamen, zien eruit als gewone mensen. Daarnaast zijn er ook cherubs en serafs. De laatsten zijn gevleugelde wezens die achter de troon van God staan en zijn lof zingen. De eersten hebben vleugels, het lichaam van een leeuw en het hoofd van een mens en dragen de troon van God. Deze wezens komen ook voor in de omringende oude culturen, zoals die van Egypte. Als de stenen tafelen van Mozes door de woestijn moeten worden gedragen naar het beloofde land, maakt het volk een kist die 'de ark' heet en waarvan de deksel versierd wordt met beelden van twee cherubs, die hun vleugels naar elkaar uitstrekken. Veel later werden ook deze wezens tot de categorie van de engelen gerekend.

Goddelijke krachten

In de zesde eeuw voor Christus vielen de Babyloniërs Israël binnen, vernietigden de tempel in Jeruzalem en namen de elite van de joden mee naar hun land, het huidige Irak. Na deze verschrikkelijke gebeurtenis waren de joden hun land en hun heiligdom kwijt. Ze hadden alleen nog hun verhalen, die ze gingen verzamelen en samenvoegen. In deze Babylonische ballingschap begon de Bijbel te groeien.

In deze periode kwam ook het geloof in de ene God centraler te staan. Door dit strikte monotheïsme – er is één God die alles heeft geschapen – kwam er meer ruimte voor engelen. Bijvoorbeeld voor engelen die macht hebben over natuurverschijnselen, of die samen een leger vormen, de 'hemelse heerscharen'. De joodse God kwam als het ware steeds hoger in de hemel te tronen. Hij kreeg een enorme hofhouding met een aantal (vaak wordt het getal zeven genoemd) aartsengelen aan de top. Zo kreeg het idee van de engel

“Mijn auto hield ermee op toen ik op een stille dijk bij Puttershoek reed. Het was donker, er was in de verre omtrek niets te zien en dit speelde vóór het tijdperk van de mobiele telefoons. Ineens verschenen er koplampen en stapte een behulpzame man uit. Dat was mijn reddende engel.”

“Ik had vanaf mijn 14e jaar een beste vriendin waar ik veel van gehouden heb. Dat was mijn engel.”

“Mijn nicht Angelique is een engel. Ik zie haar niet vaak, maar ze is er als ik ze nodig heb.”

“Toen ik laatst vanwege de uitvaart van mijn broer weg was en daardoor mijn lievelingskostje mistte, bewaarde mantelzorger Nellie voor mij twee kippenboutjes. Ze had aan me gedacht ook al was ik er niet. Ik zei ‘je bent een engel’.”

“Ik gaf taalles op een asielzoekerscentrum. Een vrouw kreeg een tweeling. Ze kwam naar me toe en zei ‘mijn kinderen hebben geen oma, wilt u hun oma zijn.’ Ik heb ja gezegd. Ze was voor mij een engel.”

een hele nieuwe lading. Van een gestalte die een boodschap van God overbrengt, werden zij tot een enorme hemelse samenleving.

Eigen karakter

De engelen ondertussen bleven een eigen karakter hebben. Ze konden er verschillend uitzien, dat is waar. In de eerste eeuwen van het christendom waren het vaak jonge mannen, gaandeweg kwamen er vleugels bij – een verwijzing naar hun bemiddelende rol tussen hemel en aarde – en zagen ze er eerder uit als vrouwelijke mannen of mannelijke vrouwen. Toen seksualiteit een heet hangijzer werd in de kerk, werd ook bij hoog en laag beweerd dat engelen geen geslacht hebben: ze zijn man noch vrouw. Maar engelen werden ook wel afgebeeld als stralend van licht en als vreeswekkend. Het eigen karakter van engelen is hun ongrijpbaarheid. Het gaat niet om hen, maar om wat ze doorgeven. Heiligen bijvoorbeeld komen van de aarde en hebben een eigen karakter. Ze hebben het in de hemel ver geschopt, je kunt hen vragen voor jou een goed woordje te doen. Maar engelen zijn hemelse wezens die samenvallen met hun functie. Ze hebben zelf geen verhaal, geen karakter.

Zelf engel zijn

Dwars door alle vormen heen die engelen in de loop der eeuwen hebben gekregen – zingend, gevleugeld, gewapend, ongeslachtelijk, gehuld in harnas of doorschijnende voiles – is de kernervaring: iemand brengt een boodschap die inzicht, licht en vrede brengt. Dat kan in de vorm van woorden zijn of van een gebaar. Dat blijkt wel uit de citaten bij dit artikel. De held van het verhaal is niet zozeer de boodschapper, maar wat er door hem of haar heen gaat. En: een engel is niets zonder een ontvanger, zonder mensen die zich durven te laten raken en gezeggen. En aangezien er ontelbaar veel engelen zijn en ze allerlei vormen kunnen aannemen, is het goed om jezelf af en toe af te vragen: wanneer heb ik er voor het laatst een ontmoet? En als dat lang geleden is, kijk ik dan wel goed?

“Mijn vader noemde me altijd zijn beschermengel. Hij zei ‘als ik jou niet had, was ik allang dood geweest’...ach, ik deed gewoon wat nodig was.”

“Engelen betekenen alles voor me. Ik spaar ze in allerlei vormen, maar vooral praat ik met ze. Als ik hier de deur uit ga, dan zeg ik ‘je gaat met me mee toch?’. En als ik terugkom dan bedank ik ze dat ik weer thuisgekomen ben. Als ik verdrietig ben, dan praat ik ook met ze. Ik vertel ze alles, ik merk ook dat ze me helpen. Soms lukt me iets niet bijvoorbeeld, en dan zeg ik wel eens geïrriteerd ‘zijn jullie er niet?’ Even later word ik rustig en dan lukt het klusje me alsnog. Ik denk echt dat ze bestaan. Ik weet niet hoe ze eruitzien, maar ik ervaar hun aanwezigheid.”

“Ooit moesten enkele bouwvakkers het beeld van aartsengel Michaël hier in de kloostertuin verplaatsen. Een groot, zwaar beeld en Michaël wordt altijd nogal strijdlustig afgebeeld, met een scherm en zwaard. Ze vroegen aan me ‘wie is die ME’er’. We hebben er hartelijk om gelachen.”

De Jozefmavo - die tot 2017 aan de Oude Dijk gevestigd was, door de zusters in 1965 werd opgericht en lange tijd met hen verbonden bleef - is anno 2025 op een andere locatie een moderne school voor voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs. In het voormalige schoolgebouw aan de Oude Dijk worden moderne appartementen gerealiseerd. De markante gevel is rijksmonument en blijft behouden. Zouden er in de nieuwe Jozefmavo nog sporen van het verleden zijn? Reden om er een kijkje te nemen. Wat blijkt? Sint is weliswaar van de schoolnaam gehaald, maar Jozef is gebleven. Dit in tegenstelling tot veel andere heiligenamen die allemaal vervangen zijn...

Leon Spaan en Adriënné de Kock

Heel anders en toch herkenbaar

“Ja, Sint is eraf gehaald maar Jozef is gebleven.”

Aan het woord is Adriënné de Kock die sinds 2,5 jaar vestigingsdirecteur van de 2College Jozefmavo aan de Sportweg in Tilburg is.

“De Jozefmavo had en heeft altijd zo’n goede naam in Tilburg gehad, het was bijna een merknaam geworden. Dat wilden we behouden.”

“2College is een samenwerkingsverband van 7 scholen in Tilburg en omgeving,” vult Leon Spaan aan, rector van 2College. “Onder het motto ‘Aandacht die uitdaagt’, heeft de Jozefmavo een geheel eigen plek binnen dit scholenconglomeraat. Ruim 500 leerlingen in de leeftijd van 12 tot 16 jaar krijgen er dagelijks les van een team van bevlogen docenten en ondersteuners.”

Aandacht

“We zijn met leerlingen, ouders en docenten serieus op zoek gegaan naar de kern van onze school,” vertelt Adriënné. “Waar staan we voor? Wat maakt onze school bijzonder? Waarin onderscheidt onze school zich van andere scholen? Uit die zoektocht kwam als een heel sterk punt aandacht. Of dat zaadje van aandacht voor de leerlingen destijds geplant is door de zusters, dat is niet met zekerheid te zeggen natuurlijk. Maar dat de school een bijzonder karakter heeft wel. “Leerlingen komen van heinde en verre, uit andere gemeenten, omdat ze per se naar de Jozefmavo willen,” vertelt Adriënné. “Die belofte van aandacht maken we ook echt waar. Elke leerling heeft bijvoorbeeld een persoonlijke

mentor, ze hebben nauw contact met elkaar. Een mentor weet wat er met een leerling gaande is en kan op allerlei vlakken extra begeleiding aanbieden als dat nodig zou zijn. Dat kan bijvoorbeeld sociaal emotionele begeleiding zijn of loopbaanbegeleiding. We gaan altijd uit van wat een leerling wél kan.”

In de klas

Stel dat er nu een zuster voor de klas zou staan, wat voor leerlingen zou ze dan aantreffen? Leon Spaan vertelt: “De leerlingen zelf? Die zijn niet zoveel veranderd hoor. Het zijn ook nu nog enthousiaste, zichzelf en de wereld ontdekkende jongelui. Nee, de veranderingen zitten veel meer in de manier waarop lesgegeven wordt en in de omgeving van de kinderen. Die omgeving is zoveel meer divers geworden dan in de tijd van de zusters. Denk alleen al aan samengestelde gezinnen, aan uiteenlopende nationaliteiten, aan alle uitdagingen en prikkels waar de jeugd van tegenwoordig mee te maken heeft, zoals social media. Daarom vinden we het ook belangrijk om in de klas aandacht te hebben voor wat er in de wereld gebeurt.”

Lesgeven

“Het lesgeven gebeurt nog wel klassikaal maar er is vergeleken met vroeger denk ik veel meer ruimte voor eigen inbreng van leerlingen”, aldus Adriëne. “We staan voor inspirerend leren, we gebruiken allerlei werkvormen in de klas en ook daarbuiten. De lokalen bijvoorbeeld zijn heel open, ze hebben schuifpuien en kijken allemaal uit op wat wij het leerplein noemen. Op dat plein kunnen leerlingen zelfstandig studeren of in groepjes samenwerken. En door de schuifpui van je lokaal open te zetten, heb je ineens een veel grotere ruimte tot je beschikking waardoor je dan weer andere werkvormen kunt aanbieden.

Inspirerend leren geven we ook vorm door er met de leerlingen op uit te gaan. Zo gaan we regelmatig op bedrijfsbezoek en gaan leerlingen binnenkort naar de verschillende geloofshuizen in Tilburg, zodat ze bijvoorbeeld een kerk en een

moskee van binnen zien. Dan praten we met hen over religie en wat het voor de een of de ander betekent.”

Samen

De Jozefmavo maakt deel uit van OMO, Ons Middelbaar Onderwijs, een vereniging van scholen voor voortgezet onderwijs met een katholieke grondslag in Noord-Brabant. De vereniging die nu 34 scholen telt, is al opgericht in 1916. De katholieke grondslag is niet meer zichtbaar, maar wel degelijk nog voelbaar, aldus Leon Spaan. Hij vertelt: “Onderwijs bij OMO gaat over de ander en over samen. Dat zijn onze wortels, gebaseerd op het katholiek sociaal denken. We beloven onze leerlingen dat ze bij ons kunnen groeien in een omgeving waarin ze nooit alleen staan. Je mag zijn wie je bent. Anderen kunnen op jou rekenen, net zoals jij op hen kunt rekenen. We laten ons, nog steeds en voortbordurend op de waarden van de zusters destijds, leiden door vertrouwen, geloof, hoop en liefde.”

Jozef

Jozef is niet alleen in de naam van de school behouden. Adriëne en Leon hebben een verrassing in petto: in een nis in de centrale trappenhal van het schoolgebouw staat hij. Jozef met een jonge Jezus aan zijn zijde. Een prachtig stuk houtsnijwerk. Een stille getuige van een roemrijk verleden, van zaadjes die door de zusters ooit geplant zijn. Door zusters die onderwijs belangrijk vonden en er in hun werkzame leven alles aan gedaan hebben om onderwijs voor jong en oud bereikbaar te maken.

Is er een plek waar wij elkaar kunnen ontmoeten?

Sinds een jaar is Monique van Strien-van Milaan voorzitter van de Beweging van Barmhartigheid. In dat jaar heeft zij samen met het bestuur diverse zaken in beweging gezet. Zo introduceerde zij het ‘barmhartig jaarmotto’. In 2025 luidt het: ‘Voorbij de grens’. Dat maakt nieuwsgierig. Wie is Monique en waarom kiest zij juist voor dit thema?

Het Apostolisch Genootschap is een vrijzinnige, religieus-humanistische levensbeschouwing. De leden geloven dat al het leven uit dezelfde oorsprong voortkomt en dat alles met elkaar verbonden is. Dit besef brengt een verantwoordelijkheid met zich mee om zorgvuldig om te gaan met elkaar en de wereld. Ze willen bijdragen aan een samenleving waarin ieder mens in waardigheid kan leven, ongeacht afkomst, geloof of geaardheid. Dit doen ze onder meer door gemeenschappen te vormen (65 in Nederland en enkele in het buitenland) en ontmoetingen te organiseren.

Monique (62) is echtgenote, moeder van drie dochters die niet meer thuis wonen, pedagoog en operatieassistent. Met Artsen zonder Vakantie gaat ze al jarenlang naar Oost-Congo. Letterlijk over de grens.” Binnen de Beweging van Barmhartigheid wil ik me inzetten om in deze complexe wereld barmhartigheid een eigentijds gezicht te geven”, vertelt Monique. Ze kent de Beweging vanuit de samenwerking met het Apostolisch Genootschap, waarvan Monique ook bestuurslid is. “Als ik nu naar de wereld kijk, dan denk ik, al die standpunten, al die polarisatie die aldoor in het nieuws komt. Dat is een doodlopende weg. Een doodlopende weg, die zeker niet leidt tot goed met elkaar samenleven.”

Bouwen aan verbinding

“In onze complexe samenleving, waar zo hard wordt gewerkt aan grenzen, is het juist nu nodig om ook te bouwen aan verbinding. Omwille van de toekomst en een duurzaam samen leven. Een alternatief dus voor verharding en polariteit. Voor situaties waar menswaardigheid op het spel staat. Dat vraagt niet om toeschouwers, maar om mensen die Zien, Bewogen worden én in Beweging komen. Die waarden als barmhartigheid en compassie beoefenen. Mensen die ervoor kiezen de realiteit te erkennen zonder de verbondenheid te verbreken. In dat licht willen we als Beweging van Barmhartigheid dit jaar onze activiteiten ontplooiën. We gaan het land ontdekken ‘voorbij de grens’.”

Onlosmakelijk verbonden

“Grenzen zijn bedacht door anderen, ontdekte ik gaandeweg in mijn leven,” vertelt Monique. “Dan heb ik het over landsgrenzen, maar ook over het gesprek aan de borreltafel

en op TV, dat vaak geen recht doet aan mensen. Ik geloof dat je in staat moet zijn om daarover het gesprek aan te gaan met elkaar. We hebben vaak de neiging om als je iets niet begrijpt, het gelijk te willen wegzetten als vreemd, als anders en niet van mij. Terwijl wij als mensen zo in onze wortels verbonden zijn met elkaar. Hoezo kan ik zeggen: het is niet van mij? ... Het is misschien wel anders. In onze westerse maatschappij zijn we heel erg gefocust op onszelf. 'Ik stel mijn eigen grenzen en daar ga je niet overheen.' Dat is allemaal nodig, maar we vergeten te leren dat we ook nog heel erg bij elkaar horen en onlosmakelijk verbonden zijn. Je bent letterlijk mijn zuster, je bent letterlijk mijn broer."

Grenzen en bruggen

"Tijdens een jongerenbijeenkomst van het Apostolisch Genootschap, met als thema Grenzen en Bruggen, is ooit een lied* gecomponeerd. "Dat lied is altijd dicht bij me," geeft Monique aan. "De eerste regel 'Is er een plek waar wij elkaar kunnen ontmoeten?' betekent voor mij dat je letterlijk ruimte moet maken bij jezelf voor het andere, voor wat je misschien niet kent of begrijpt, waar je je tegen verzet of mogelijk zelfs van gruwt. Het vraagt de bereidheid om je eigen grenzen te verleggen. Je moet de grens over van wat je herkent, begrijpt. In plaats van veroordelen of afwijzen denken 'ik begrijp het niet, maar misschien moet ik eens een vraag stellen. Misschien moet ik nog eens kijken wat er dus in dat 'land' is, dat ik niet ken?"

Een nieuw gebied

"De gelijkwaardigheid van het ontmoeten zit niet alleen in mijn pogingen om mijn grenzen te verleggen. Het zou van twee kanten moeten komen: een nieuw gebied. En kun je daar ontdekken wat je samen verbindt? Ik geloof dat dat kan. Je moet af en toe het nieuwe gebied ingaan om te ontdekken dat je wereld groter kan zijn dan alleen de wereld zoals jij die ziet. Dat is de beweging: dat je het vreemde opzoekt. Je doet dit samen met de ander. Dat is niet af te dwingen, maar in ieder geval kun je ruimte maken in je hart voor het andere, zonder het gelijk af te wijzen. "Maar," haast Monique zich te zeggen, "barmhartigheid ontstaat alleen als je de ander echt ziet, in wie die is. Als je niet meteen vanuit je eigen perspectief bedenkt wat de ander nodig heeft. Vandaar ook, in combinatie met barmhartigheid, dit thema 'Voorbij de grens'.

* Monique noemt een lied dat over grenzen gaat. Het is geschreven voor Mpho Tutu, dochter van wijlen bisschop Desmond. De tekst van het lied staat op de volgende pagina.

Zusters van liefde

Zusters is een uitgave van de Nederlandse provincie van de Zusters van Liefde van O.L.V. Moeder van Barmhartigheid en verschijnt vier keer per jaar.

(Eind)Redactie

Hetty Remmers, communicatie Zusters van Liefde, in samenspraak met de commissie communicatie van de Nederlandse regio.

Vormgeving – verspreiding

*Art-is communicatie, Weert
www.art-is.nl*

Fotografie & beeldmateriaal

H. Remmers, Art-is communicatie en Zwolle in beeld.

Gesproken blad.

*Zusters verschijnt ook in gesproken vorm. Wilt u die ontvangen?
Bel dan even met het secretariaat provincialaat, tel. 013 - 543 31 96.*

Zusters van Liefde
VAN O.L.V. MOEDER VAN BARMHARTIGHEID

*Oude Dijk 1, 5038 VL Tilburg
Telefoon: 013 – 543 31 96
provinciaalaat@scmm-tilburg.nl
www.zustersvanliefdetilburg.nl*

© Niets uit deze uitgave mag geheel of gedeeltelijk veeleelvoudigd, overgenomen of op welke manier dan ook openbaar gemaakt worden, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Over de grenzen

Is er een plek waar wij elkaar kunnen ontmoeten?
jij en ik
de plek in het midden
het niemandsland
waar we de grens overgaan
waar jij gelijk hebt en ik ook gelijk heb
waar we beiden ongelijk hebben
en ons beiden onrecht is aangedaan
kunnen we elkaar daar ontmoeten?
en op zoek gaan naar de plek
waar het pad een aanvang vindt,
het pad dat eindigt waar vergeving begint.

Liedtekst: Mpho Tutu

Mpho Tutu schreef o.a. samen met haar vader, bisschop Desmond Tutu van Zuid-Afrika, diens biografie boeken. Ze is zelf ook priester geworden in Zuid-Afrika maar mag daar haar beroep niet meer uitoefenen omdat ze getrouwd is met een Nederlandse vrouw. Ze woont en werkt in Amsterdam.

Zusters van Liefde
VAN O.L.V. MOEDER VAN BARMHARTIGHEID

www.zustersvanliefdetilburg.nl